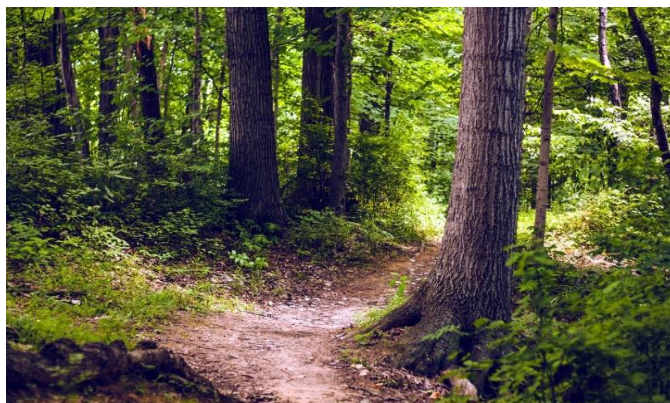

Skog og tre i Gjøvikregionen

Forprosjekt for skog og treneringen i Gjøvikregionen.

Verdien av tre for å nå de nasjonale klimamålene i tillegg til å øke sysselsettingen og verdiskapningen innen næringen.

1. BAKGRUNN

Gjøvikregionen utvikling har, som en av flere satsningsområder, satt bioøkonomi på kartet. Landsbyen Næringshage har bioøkonomi som et av sine hovedsatsningsområde og har tidligere laget et forprosjekt for bioøkonomisatsning i regionen, spesielt basert på skog- og treressursene. Næringshagen har også deltatt i en arbeidsgruppe som har arbeidet med Massivtreproduksjon. Våren 2019 fikk også Næringshagen i oppdrag å gjennomføre et forprosjekt for etablering av et kompetansenettverk for SMB-bedrifter innen trearbeidene industri. Arbeidet er finansiert av Gjøvikregionen Utvikling med en ramme på kr 150 000.

Beskrivelsen av oppgaven er formulert slik:

Etablering av et kompetansenettverk for SMB-bedrifter innen trebearbeidende industri.

Inkludering av en bredere gruppe små og mellomstore bedrifter i Innlandet inn i Norwegian Wood Cluster (NWC), eller samle små- og mellomstore bedrifter (SMB), med tilliggende aktører, i et kompetansenettverk som kan knytte seg til NWC. Kraftsenteret skal ligge i Gjøvikregionen.

Prosjektet skal gjøre NWC' sine store bedriftenes erfaringer tilgjengelige for regionens SMB innen innovasjon, vekst og økt bærekraftig verdiskaping, samt å gi SMBene tilgang til kompetansetilgjenger som Sintef Raufoss Manufacturing (SRM) og Katapult (testsenter mm).

Det er denne rapporten som foreligger her.

2. RESSURSER OG METODE

Det er en definisjonssak hva som skal inn under begrepet trebearbeidene bedrifter. Vi kan dele dem inn i tre kategorier:

- Bedrifter som jobber innenfor primærskogbruket. Dette vil typisk være skogentreprenører, organisasjoner som omsetter tømmer, transport og logistikk.
- Bedrifter som foredler tømmer til materialer. Sagbruk, høvlerier og trekjemiske industri.
- Videreforedlingsbedrifter som produserer sluttprodukter eller delprodukter av tre. Møbelprodusenter, takstolprodusenter, byggefirma o.l. ligger i denne gruppen.

Det er innenfor de to siste gruppene vi har lagt inn det meste av vårt arbeid. Vi har stort sett bare kontaktet bedrifter innenfor Gjøvikregionen.

I bransjesøk fant vi i alt 127 bedrifter i Gjøvikregionen som var registrert under trearbeider. Disse fikk alle sammen et spørreskjema. Femti av disse kom i retur fordi firmaet var lagt ned, eller var ikke i aktiv drift. Videre ble listene gjennomgått og vi fjernet ytterligere en del som ikke var relevante. Vi satt igjen med 39 bedrifter som det ble innhentet informasjon fra. Liste over disse finnes i vedlegg!

I tillegg til dette har vi hatt samtaler med Total Innovasjon, Totalgruppen, NTNU, Norwegian Wood Cluster, Tretorget på Elverum og noen andre med erfaring på klyngebygging.

Det er avholdt et arbeidsmøte med Viken Skog, Nordtømmer, SB skog, Søndre og Nordre Land kommune. Temaet var hvordan vi kan lage gode nettverk for samarbeid i Skogbruket i Land og Gjøvikregionen. Mjøsen/Glommen (som ikke har eget kontor i Land) er den andre store aktøren i regionen og vil senere bli trukket med i dette arbeidet. Møtet konkluderte med at det ville være nyttig å trekke med flere private aktører/kompetansmiljø i Land som arbeider innenfor naturforvaltning. Dokkadeltaet Våtmarkssenteret og Kistefos Skogtjenester er eksempler på dette.

Det er videre avholdt et nettverksmøte med byggmestere og entreprenører fra Nordre Land og Hadeland. Tema for nettverksmøtet var hvordan få til større prosjekter og et mer lønnsomt samarbeid for å ta på seg større byggeprosjekter. Flere av aktørene samarbeider i dag. Det var også interesse for å være i et nettverk blant de som ikke samarbeider pr. i dag. Spesielt med tanke på hytteutbygging i Synnfjellet. Dette arbeidet er ikke formalisert og flere av aktørene ønsker et nærmere samarbeid med formalisering i et nettverk.

Verdikjeden fra skog til ferdigprodukt er ikke alltid like enkel å beskrive. Råstoff blir i dag transportert over lange avstander før det eventuelt kommer tilbake som råmaterialer for videreforedling. I en tankegang hvor en etter hvert blir mer bevisst på å tenke energioptimering og sirkulærøkonomi vil det være riktig å tenke hvordan man kan se hele verdikjeden under ett.

Vi skal jobbe med hele verdikjeden fra stubbe til ferdig produkt

Bieconomy Region

3. STATUS FOR NÆRINGEN I DAG

Skogressursene er det redegjort for i Forprosjekt for bioøkonomisatsing i Gjøvikregionen. Nå tar vi for oss trebearbeidende bedrifter. De største aktørene i Gjøvikregionen er Hunton (trefiber), Moelven Mjøsbruket på Biri (sagbruk), Landheimgruppen på Skreia (Takstoler og konstruksjon) og Natre i Hunndalen (vinduer). Andre litt større virksomheter er Trostrud Freno, Corinor, Land sag og høvleri, Kistefos Møbler, Mjøspanel og Kloppen trevare. Så har vi en underskog av mindre bedrifter spredt over hele regionen. Med unntak av Hunton og Mjøsbruket er det lite eksport fra disse bedriftene.

4. RESULTAT AV SPØRREUNDERSØKELSER OG INTERVJU

I spørreskjema og intervju med bedriftene har vi etterspurt flere ting. Spørsmålene er ment å dekke opp hva de mener om et bransjenettverk, om de trenger arbeidskraft, kompetanse og bistand til utvikling. Vi tenker oss at ulike virkemidler kan være aktuelle for de forskjellige behovene. F. eks. kan vi bruke kompetansemeglingsprosjektet når det gjelder kompetanse, næringshageprogrammet når det gjelder utviklingsbistand og det offentlige virkemiddelapparatet for de som skal gjøre større investeringer.

Følgende spørsmål ble stilt, og de viktigste svarene var:

1. Trenger virksomheten mer arbeidskraft?
  - ✓ Nesten alle signaliserer behovet for mer arbeidskraft, da helst godt kvalifiserte personer.
  - ✓ Det oppleves av flere som vanskelig å konkurrere med lønninger i den ordinære industrien.
2. Hvilke produkter produserer bedriften?
  - ✓ Spørsmålet besvares selvsagt forskjellig etter som hvilke produkter som lages. Svarene gir ingen mening i denne sammenheng, men kan for senere bruk gi oss noe kunnskap om hvordan ulike produkter kan kombineres til en høyere foredlingsgrad.
3. Hvem er virksomhetens viktigste kunder, leverandører og samarbeidspartnere?
  - ✓ Mange av bedriftene har lokale kunder
  - ✓ Få har kunder i utlandet
  - ✓ Leverandører både lokalt, nasjonalt og internasjonalt.
  - ✓ Det er en del samhandling mellom bedriftene i dag. Dette ser en spesielt på delleranser eller råstoffleveranser lokalt.
4. Hvem ønsker bedriften et tettere samarbeid med?
  - ✓ Noen nevner behov for kollegialt samarbeid der en kan lære selv og gi av sine egne erfaringer.
  - ✓ Samarbeid med industrimiljøet på Raufoss og Sintef.
  - ✓ Det stilles spørsmål om ressursbruk. Et samarbeid må baseres på klare nytteverdier.
  - ✓ Flere små håndverksbedrifter samarbeider godt i dag, uten at dette er formalisert.
5. Hvordan kan vi samarbeide med andre for å utvikle oss?
  - ✓ Sammenfallende med svar på d og f.
6. Ønsker dere å delta i et samarbeid med andre?
  - ✓ Bortsett fra et par unntak sier alle at de ønsker et samarbeid med andre.
  - ✓ Det å dele erfaringer er viktig
  - ✓ Samarbeid om produktutvikling
  - ✓ Samarbeid om kompetanseutvikling.

- ✓ Samarbeid om innkjøp og salg.
- 7. Hvilke behov for ny kompetanse opplever virksomheten?
  - ✓ Ingeniørtjenester / prosjektering
  - ✓ Salg mot prosjektmarkedet, beskrivende del
  - ✓ Industrialisering
  - ✓ Kalkyle
  - ✓ Økonomistyring
- 8. Har virksomheten behov for å leie inn kompetanse? I så fall hvilken kompetanse?
  - ✓ Flere melder behov for å leie inn kompetanse på områder sammenfallende med de i punkt g.
- 9. Har virksomheten planer om utvikling/større investeringer?
  - ✓ Mange melder om planer for utviklingsprosjekter på sikt.
  - ✓ Flere ønsker å se på mulighet for automatisering
  - ✓ Nye produkter og å ha flere nisjer å jobbe videre med.
- 10. Har virksomheten behov for bistand til å søke om offentlig støtte?
  - ✓ Nesten alle melder om et behov for dette.
- 11. Ønsker dere at vi tar kontakt med dere?
  - ✓ Mange ønsker et bedriftsbesøk for å diskutere ulike ting.
  - ✓ Flere av bedriftene som ble besøkt hadde oppgaver de ønsket å utrede videre i samarbeid med oss.

Næringshagen har allerede vært på flere bedriftsbesøk og vil fortsette med dette på nyåret.

5. KONKLUSJON OG VIDERE SATSNINGER

Mange av bedriftene vi har kartlagt er små og har ikke utviklet seg mye de siste årene. Det er behov for oppgradering og kompetanseløft både om produksjonsteknikk og marked hos mange av aktørene.

Gjøvikregionen har i dag en betydelig tre og skognæring. Foruten de bedrifter som er omtalt her er det sterke kompetansemiljøer i Skogplanter Øst på Biri og Skogkurs på Honne. Oppland Skogselskap er også en viktig aktør i regionen. Vi har samlet alle de tunge skog- og tømmerorganisasjonene her. Viken skog, Mjøsen/Glommen skog, Nordtømmer og SB- skog er alle representert med mange ansatte i regionen.

Regionen har kanskje en av landets sterkeste vareproduserende miljøer både industrielt og forskningsmessig. Aktører som Sintef og NTNU er viktige kompetansemiljøer som kan brukes i framtidig utvikling. Det bygges opp nye Katapultsentre rundt om i landet. Disse skal være teste- og utviklingsaktører for nye produkter og produktegenskaper. Ingen av de som eksisterer i dag har kunnskaper eller fokus på tre og trebruk. Raufossmiljøet har et Katapult på materialteknologi og bør kunne utvikle dette også for tre som materiale. Regionen har også en sterk byggenæring som bidrar sterkt inn i utviklingen av trebruk.

Landsbyen Næringshage har hovedansvaret for Tredriveren i Innlandet. Innovasjon Norge koordinerer et snart landsdekkende nettverk av regionale pådrivere innen innovativ trebruk. Vi kaller disse pådriverne for "tredriverer". I Innlandet er Tredriveren finansiert av Fylkeskommunen, Fylkesmannen og Innovasjon Norge.

Med alle disse ressurser mener vi det er fornuftig å satse på utvikling av trebasert produksjon i Gjøvikregionen.

Norwegian Wood Cluser nådde ikke opp med sin Arenasøknad i høst, samtidig har daglig leder Engebret Dæhlin sagt opp sin stilling. Vi får opplyst at selskapet vil bli videreført med nye krefter i 2020. De vil antagelig bredde klyngen. Det kan være en mulighet for at deres nye strategi vil innebære muligheter for å slippe mindre bedrifter inn.

Ut fra alle de samtaler og spørreskjema vi har analysert mener vi at det er både behov og ønske om å opprette et bedriftsnettverk for skog- og trebearbeidings bedrifter. Etter samtaler og analyser av arbeidet som er gjort i bedriftsnettverket Total Gruppen tror vi at de kan bidra med mye erfaring.

Vi mener at det er behov for samarbeid innenfor kompetanseløft, produktutvikling og etablering av nye markeder/markedskanaler. Det er tydelig at ved å kombinere mange produkter som lages i dag kan man få frem nye produkter i nye markeder.

Videre mener vi at det geografiske området for næringsnettverket bør utvides for å få med bedrifter som er i samme kategori som de som finnes i Gjøvikregionen. Blant annet har vi snakket med noen bedrifter i Valdres og Hadeland som kan være aktuelle samarbeidspartnere.

Til slutt mener vi at en bør trekke inn andre næringer som er beslektet eller utgjør nyttig samarbeid for trenæringen.

Vi ser et politisk engasjement i kommunene og på fylkesnivå. Verdien av tre i forhold til å nå klimautfordringene og øke verdiskapningen, her blir det viktig å etablere kunnskapsdatabase. Gjøvik regionen har alle muligheter til sammen å jobbe for å nå regjeringens Grønn konkurransekraft. Regionen har råstoffet, industrien og nærheten til større markeder.

Skal skognæringen og byggenæringen lykkes i regionen, må aktiviteten øke og dermed øker verdiskapinga. I utviklingen av aktørsamarbeidet må det legges vekt på nettverksbygging og etablering av felles møteplasser, for å synliggjøre bransjens muligheter.

Informasjonsarbeid for synliggjøring av hele næringa, og faglig samarbeid i bransjen om felles prosjekter og ulike satsninger.

- I. Arrangere et møte med de som har sagt seg interessert i nettverkssamarbeid. Her inviteres Totalgruppen inn for å snakke om sine erfaringer. Møtet bør helst ha en konklusjon og et vedtak om å starte en formalisert organisering.

- II. Det holdes nær kontakt med Norwegian Wood Cluster for løpende å vurdere et samarbeid/sammensmelting i bransjen på den delen av verdikjeden de jobber.
- III. Det vil være naturlig å dele verdikjeden skog inn i flere nettverk.
- ✓ **Skogressurs- primærskogbruket.**
    - Det hugges mindre enn tilveksten
    - Skogens rolle i klimasammenheng
    - Skogselskapet, planteskolen og skogkurs
    - Tømmerorganisasjonene, skogentreprenører, transportører
  - ✓ Tømmerforedlingen
    - Sagbruk og høvlerier
    - Overflatebehandling
    - Emballasje
    - Trekjemiske
  - ✓ Videreforedlingsbedrifter
    - Vindu- og dørprodusenter
    - Trappeprodusenter
    - Møbelprodusenter
    - Takstolprodusenter
    - Elementprodusenter
  - ✓ Byggenæringen med bygg for fremtiden. Mobilisering av lokale aktører.
    - Skal Norge nå sine miljømål må utslipp av klimagasser reduseres.
    - Økt bruk av tre vil også øke lokal verdiskaping,
    - Arkitekter
    - Rådgivere og ingeniører
    - Byggmestere
    - Entreprenører
  - ✓ Gjennom disse nettverkene arrangeres det møteplass, samarbeidsplattformer for kunnskapsdeling og produktutvikling.

Det etableres et 3- årig prosjekt med deltids engasjert prosjektleder som tar ansvaret for framdrift og organisering av de ulike aktivitetene.

Dette arbeidet finansieres igjennom Gjøvik regionen utvikling, fylkeskommunen, og Innovasjon Norge.

Dokka 19.desember 2019

Arne Erik Fønhus

Ole Jonny Kalstad